

Havikerwaard-Zuid

Nieuwsbrief

Zomer 2017

Na vele jaren zorgvuldige planvorming en vergunningverlening is het eindelijk zover dat het project 'Gebiedsontwikkeling Havikerwaard Zuid' de uitvoering in gaat.

Havikerpoort

Stuurgroep Havikerpoort

Uitvoering Gebiedsontwikkeling Havikerwaard-Zuid van start

Zowel de visie Havikerpoort als het plan Gebiedsontwikkeling Havikerwaard Zuid zijn door de ZEM Havikerwaard (nu K3Delta) samen met diverse overheden, Landgoed Middachten en natuurorganisaties ontwikkeld en uitgewerkt. Het betreft een natuurontwikkelingsproject dat door delfstoffenwinning gestalte krijgt en waarbij tevens gezorgd wordt voor langjarige fondsvorming voor Landgoed Middachten.

Bij de voorbereiding van het plan is door informatieavonden en veldexcursies veel input vanuit de omgeving gekregen. Uiteraard is het plan veelvuldig kortgesloten met alle direct omwonenden. Sinds dit voorjaar zijn alle benodigde vergunningen voor dit project verleend. Het gaat daarbij om de watervergunning, ontgrondingsvergunning, vergunning wet natuurbescherming, ontheffing flora en fauna wet en de omgevingsvergunning. De werkzaamheden in het gebied worden gefaseerd uitgevoerd. De eerste fase, die circa drie jaar gaat duren, betreft de noordkant van het gebied op gronden van Landgoed Middachten. Begin dit jaar is, natuurlijk ver voor het broedseizoen, het bosgebied verwijderd.

Vervolgens is begin juni de uitvoering daadwerkelijk gestart. De werkzaamheden bestaan uit het verwijderen van de bovenlaag (roofgrond), de klei en het winnen van het zand. Hierna wordt dit gedeelte opgeleverd als landbouwgebied ten behoeve van de agrariërs in het gebied. Langs de uiteindelijke oever komt een meer natuurlijke inrichting door flauwe taluds. Deze ontstaan door het aanbrengen van herinrichtingsspecie. Afgegraven grond welke weer gebruikt kan worden voor de verdere herinrichting van het gebied wordt tijdelijk in depot gezet. In de loop van de 1e fase worden aan de noordwestkant van het gebied bomen ingeplant.

Het totale project zal in vijf fases van circa drie jaar (de totale looptijd is circa 15 jaar) uitgevoerd gaan worden. Voordat gestart wordt met de derde fase, is de eerste fase ingericht, en zo verder. Dit betekent dat het gebied zich ook gedurende de looptijd van het project al kan gaan ontwikkelen.

Op 15 september zal het project in aanwezigheid van o.a. direct omwonenden, stuurgroepleden en andere betrokkenen officieel gestart worden. Ook zal er dan gelegenheid zijn om het werk daadwerkelijk te aanschouwen en zal er uitgebreid de gelegenheid zijn tot het stellen van vragen. Alle betrokkenen ontvangen hiervoor een persoonlijke uitnodiging.

Samen met Landgoed Middachten zijn we bezig met het realiseren van een tijdelijk drijvend zonnepanelenveld, op water dat eigendom is van Middachten. De opgewekte energie zal gebruikt worden ter ondersteuning van de zandzuiger die het project Gebiedsontwikkeling Havikerwaard Zuid uitvoert. Bedoeling is om de Wabo-aanvraag op korte termijn in te dienen. Dit initiatief draagt bij aan onze wens om zandwinningen duurzaam uit te voeren.

Het plan is gebaseerd op de in 2004 bestuurlijk vastgestelde Visie Havikerpoort en maakt integraal onderdeel uit van een totale gebiedsvisie voor het gehele gebied tussen Veluwezoom en IJssel. In deze nieuwsbrief praten wij u graag bij over de stand van zaken en leest u bijdragen van betrokkenen bij dit project.

Impressie drijvend zonnepanelenveld

Middachten

'Sinds de start van project Havikerpoort in 2001 is de ontwikkeling van een nevengeul onderdeel geweest van de plannen. Het is mooi dat nu echt met de werkzaamheden wordt begonnen. Dit plan levert kansen voor de natuur en biedt de fietser en wandelaar nog meer mogelijkheden in de Havikerwaard. In overleg met de boeren zijn passende compensatiegronden gevonden door interne grondruil op het landgoed. Een belangrijk deel van de opbrengst gaat naar een fonds ten behoeve van het behoud van rijksmonument Middachten. We zijn er trots op dat dit mogelijk is geworden door een goede samenwerking met K3Delta, overheden, agrariërs en omwonenden.'

Franz graaf Ortenburg

In gesprek met 'zwerver' Jan van Geffen

Wim van der Weele: familiebedrijf op landgoed Middachten

Wim van der Weele heeft een gemengd bedrijf, bestaande uit ca. 165 melkkoeien en ca. 50 ha akkerbouw. Binnen het akkerbouwbedrijf worden o.a. de volgende gewassen geteeld: suikerbieten, wintertarwe, consumptieaardappelen voor de frietindustrie en graszaad voor vermeerdering (o.a. voor sportveldengras). Zo'n 20 ha land is eigendom van Van der Weele, de rest wordt gepacht van Middachten.

Sinds 1960 pacht de familie Van der Weele gronden van Landgoed Middachten. 'Wim heeft het bedrijf van zijn vader overgenomen en ondertussen werkt zijn zoon Rik ook in het bedrijf.'

Naast de gronden in de Havikerwaard heeft Van der Weele ook nog grond liggen nabij de A12 bij Zevenaar. Volgens Wim is de Havikerwaard de mooiste plek van Nederland. Een mooi gebied, goede landbouwgrond. Hij volgt de activiteiten rondom de zandwinning die is gestart dan ook met grote belangstelling. Hij is benieuwd hoe het er straks in werkelijkheid gaat uitzien, maar hij rekent erop dat het gebied nog mooier wordt en er weer goede landbouwgrond terug komt.

Het was even zoeken op het immense terrein van de Havikerwaard. Iedereen kent Jan - 'oh die zit achteraan op de kraan' - en dankzij een vriendelijke shovelmachinist 'zoek je Jan, ik breng je wel even', vond ik hem bij een zandput waar hij zojuist bezig was een dumper (kiepwagen) te laden. Zodra hij me aan ziet komen egaliseert hij met de bak attent een looppad tegen de zandberg zodat ik makkelijk omhoog kan lopen. Nadat we kennis hebben gemaakt trekt hij zijn laarzen aan - geen schoeisel in de cabine - en stelt voor om naar de schaftkeet te gaan voor het interview. 'Bakkie?'

Jan van Geffen, 59 jaar oud, geboren en getogen in Wageningen is getrouwd en heeft een zoon van 31 die op de steenfabriek werkt en een dochter van 27 die in de zorg werkt. Aanvankelijk begonnen bij de ZEM en sinds 1995 bij K3Delta, werkt hij al 28 jaar als kraanmachinist bij de organisatie.

Hij is de enige kraanmachinist in het grondverzet bij K3Delta en beschikt over een veelvoud aan certificaten en diploma's. Ooit begonnen op de Havikerwaard nadat hij had gereageerd op een advertentie waarin een machinist werd gezocht, werkte hij op meerdere locaties, de ene keer aan de bouw van taluds, een andere keer om schepen te laden of te lossen. Wanneer een nieuwe put moet worden gegraven is hij er als eerste bij om het zand af te graven tot aan het grondwater. Hij noemt zichzelf dan ook 'de zwerver', hij komt overal.

Jan, hoe ziet een gemiddelde werkdag eruit en wat spreekt je aan in je werk? 'Ik begin elke dag om half zeven en ben in principe om half vier klaar. Wat ik fijn vind aan mijn werk is de zelfstandigheid en ik zit altijd buiten, dat wil zeggen in de cabine maar wel in het buitengebied. Vaak in mooie natuurgebieden, of ik zie nieuwe ontstaan naarmate de ontwikkeling rond een put vordert. Uiteraard hebben we een onderhoudscontract voor de kraan maar wanneer hij een beurt krijgt kijk ik altijd over de schouder mee. Zo kan ik inmiddels zelf klein onderhoud verrichten aan het materieel. Behalve het graven werk ik ook aan het leggen of het verleggen van de pijpleidingen en het koppelen van de zuigpijpen.'

In 28 jaar zul je veel veranderingen hebben meegemaakt. 'Ten eerste het materiaal, dat is moderner en gebruiksvriendelijker geworden. Geen lange zware hendels voor de

bediening maar joysticks. En tegenwoordig heb je GPS, al heb ik dat niet nodig. Hoogtes zet ik het liefst uit met piketten. Wat natuurlijk ook is veranderd is het bedrijf, dat is enorm gegroeid. Vroeger kende je iedereen maar die tijd is voorbij.'

Je vertelde dat je de enige kraanmachinist bij K3Delta bent, leg eens uit? 'De meeste machines zijn shovels. Maar zoals je ziet zit ik op een kraan. Daarvoor heb ik de nodige certificaten gehaald zoals 'hijsen met ketting', 'hoogwerker', 'verreiker' en natuurlijk ook mijn shovelpapieren.'

Je vertelde dat je boerenzoon bent. Wilde je niet in het bedrijf van je vader? 'Dat heb ik wel overwogen. Mijn vader had een gemengd bedrijf, en van kinds af aan hielp ik met de akkerbouw en de veeteelt. Toen ik ouder werd werkte ik deels bij mijn vader en deels als loonwerker. Maar diep in mijn hart wist ik dat ik geen boer wilde worden, dan ben je zeven dagen per week met je bedrijf bezig, al heb ik de mogelijkheden wel onderzocht. Mijn belangstelling ligt meer bij techniek en hier op de kraan ben ik helemaal in mijn element.'

Je was betrokken bij de werkzaamheden tijdens de watersnood van 1995, kun je daar iets over vertellen?

'Dat was een spannende tijd, de dijk bij Ochten stond op doorbreken en in Valburg moesten wij de vrachtwagens met zand laden. Met een korte onderbreking van een paar uur - ik had zojuist 36 uur in de cabine gezeten en was net thuis toen ze belden of ik direct terug kon komen - heb ik vrijwel 110 uur op de kraan gezeten om te laden, nood breekt wet! Daarna was het 24 uur op, 12 uur rust.'

En wat doet Jan in zijn vrije tijd? 'En al ga ik elke dag met plezier naar mijn werk, ik droom niet van zandkorrels. Ik leef gezond, wandel graag maar ga ook graag naar een feestje en drink dan een lekker glaasje bier. Echt bier bedoel ik. Al die Radlers, witbieren of rosé biertjes zijn voor kinderen. En je weet het: 'liever te dik in de kist, dan een feestje gemist'. Maar serieus: ik heb achter het huis een vijver aangelegd van 130 kubieke meter, helemaal met de hand gegraven en daarin houd ik zo'n 100 koikarpers. Daarmee dood ik mijn vrije tijd het liefst, met de vissen, het onderhoud en er zijn voortdurend aanpassingen. Ik heb vorige week nog een haag met coniferen verwijderd en een schutting geplaatst. In het verleden heb ik 10 jaar lang samen met een kameraad autorally's gereden, echte rally's. Geen puzzelritjes maar racen op snelheid. Dat was een mooie tijd.'

De Havikerpoort in een breder perspectief

Dankzij de inzet van particulieren en bedrijfsleven wordt het eerste deel van de Havikerpoort gerealiseerd. Door slim samenwerken weten Middachten en K3Delta ondernemerszin en natuurontwikkeling te combineren. Uiteindelijk moet de oude dode arm van de IJssel, de Lamme IJssel, verbonden worden met het ontzandingsgebied van de Havikerwaard-Zuid. In het project zijn mooie doelstellingen voor natuurontwikkeling beschreven, zoals zachthout- en hardhout-ooibossen en moeraszones. Zeldzame landschapstypen in Nederland. Dit type landschap kan pas goed tot ontwikkeling komen als er regelmatig overstroming plaatsvindt. Dat kan alleen als de IJssel toegang krijgt tot het Havikerwaard-zuid gebied. Hopelijk biedt de verbinding met de Lamme IJssel hiervoor voldoende mogelijkheden.

Het grootste deel van de Havikerwaard wordt nu gebruikt voor landbouw. De meeste landbouw in dit gebied is intensief, waarbij gestreefd wordt naar maximale opbrengst per hectare. De natuurwaarde van deze intensief bewerkte landbouwgronden is nihil. Ik ben bang dat de bouw van een megastal in Ellecom het contrast tussen natuurontwikkeling

en intensieve landbouw in de Havikerwaard verder zal versterken. Beter voor de natuurontwikkeling zou zijn als de overgang tussen landbouwgronden en natuurgronden niet zo scherp zou zijn. Op veel andere plaatsen in Nederland is het wel gelukt die overgang tussen intensieve landbouwgronden en natuurgebied geleidelijk te laten verlopen.

Een mooie en soms voor natuurontwikkeling tegenstrijdige doelstelling is om het gebied open te stellen voor recreatie. Natuur moet je beleven. Dat is het ook het motto van IVN. Veel dieren en vogels hebben echter rust nodig in hun leefgebied. Mensen en vooral hun honden verjagen veel dieren en vogels. Voor de natuurliever is dit een dilemma. Toch hoop ik dat we voor het Havikerpoort gebied een goede balans zullen vinden tussen natuurontwikkeling en recreatie. Onze gidsen van IVN Oost-Veluwezooom willen straks graag tijdens excursies bezoekers de ontwikkelende natuur in Havikerwaard laten beleven en erover vertellen.

Gerrit Lammers
IVN Oost-Veluwezooom

Ecotunnel Middachten wordt goed gebruikt

Na de realisatie van de ecotunnel Middachten in 2012 is deze in 2014 gemonitord op zijn functioneren. Uit diverse methodieken zoals cameravallen en zandbedden kan geconcludeerd worden dat deze faunavoorziening door een aantal doelsoorten (zoogdieren, amfibieën, loopkevers) wordt gebruikt. In een aantal gevallen is het gebruik frequent (bijvoorbeeld ree en das). Daarentegen is ook een aantal doelsoorten (nog) niet vastgesteld, bijvoorbeeld hazelworm. Naar verwachting zal deze diersoort de ecopassage in de toekomst alsnog vinden. Dat geldt niet voor de nu reeds aanwezige soorten zoals de 15 soorten dagvlinders, enkele libellen en drie soorten sprinkhanen en zes soorten loopkevers die volop zijn waargenomen.

Totaal aantal registraties per cameraval:

1, 2, en 4 = ecopassage
3 = houtsingel aan de zuidkant
Tussen haakjes het aantal 'draaidagen' per locatie.

	Ecopassage			Houtsingel zuid
Soort	1 (75)	2 (75)	4 (38)	3 (26)
ree	38	-	45	5
steenmarter	1	1	3	-
vos	7	4	4	1
woelmuis spec.	-	10	-	-
bosmuis	-	348	-	2
bruine rat	-	28	-	-
haas	84	9	73	18
kat	1	-	1	-

De ecotunnel Middachten is een goed voorbeeld van gebiedsgericht ontsnipperen en daarbij rekening houdend met belangen en functies van het gebied. Als ik dergelijk faunavoorziening bezoek en ik zie de vele wissels van dassen en reeën dan wordt ik als programmaleider ontsnippering erg enthousiast. 'We doen voor grote en kleine dieren de juiste dingen. Het is een ware snelweg voor dieren'.

Thijs Buurman
Provincie Gelderland

Open water

Waterdiepte groter dan 2 meter, zodanig dat zich geen moeras- en of oevervegetatie zal ontwikkelen, noch dat er verlandingsprocessen op gang komen.

Periodiek droogvallende zandplaten

Eilandachtige zandplaten die door golf werking en langdurige inundatie naar verwachting lang vrij zullen blijven van opgaande vegetatie. Deze zone omvat zeer ondiep water (nooit droogvallend), incidenteel droogvallende (enkele weken per jaar), frequent droogvallende (rond mediaan peil) en langdurig droogvallende zandplaten.

Moeraszones

Ondiep water, of deels droogvallende platen, waarop zich een riet- en/of andere moerasvegetatie ontwikkelt. Op de overgangen naar de hogere gronden zal hier ook deels zachthoutooibos tot ontwikkeling komen (els, wilg, populier).

Kruidrijke grasvegetatie

Zones waar door maaiveldverlaging een schraal substraat aan de oppervlakte komt en waar zich een bloemrijke grasvegetatie (stroomdalflora) ontwikkelt. Hier vindt extensief beheer plaats in de vorm van hooibouw of jaarrond begrazing.

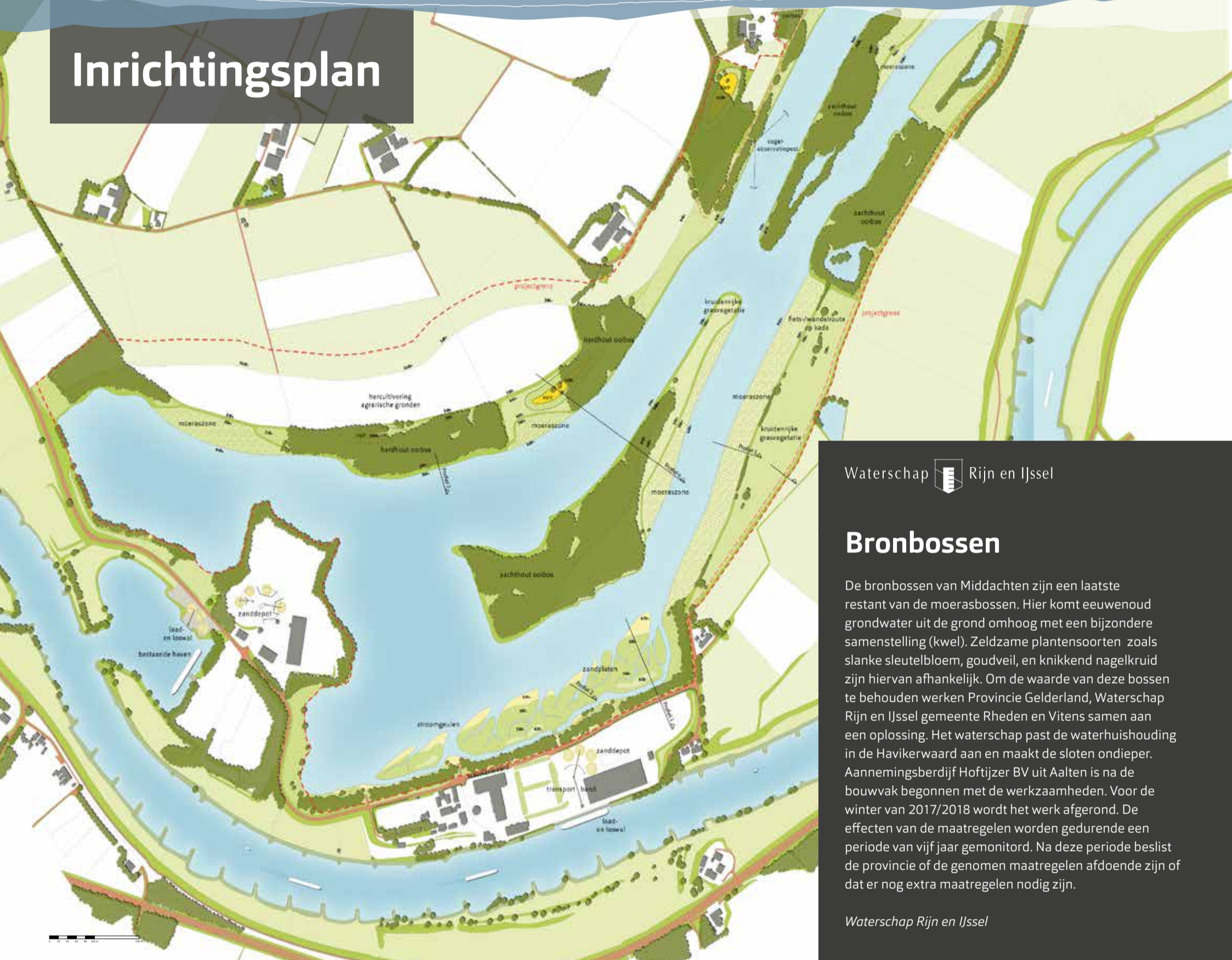
Zachthoutooibos

De lagere gronden met een relatief hoge overstromingsfrequentie zullen zich bij een vrije ontwikkelingsgang ontwikkelen tot zachthoutooibos; hierbij moet worden gedacht aan de oeverlanden en eilanden. In de boomlaag komen soorten voor als wilg, els en populier.

Hardhoutooibos

Op de hogere gronden en met name op de hoogwaterrijke vluchtplaatsen voor het wild, ontwikkelt zich structureel hardhoutooibos. Hier wordt de boomlaag bepaald door soorten als es, eik en iep.

Inrichtingsplan

Waterschap Rijn en IJssel

Bronbossen

De bronbossen van Middachten zijn een laatste restant van de moerasbossen. Hier komt eeuwenoud grondwater uit de grond omhoog met een bijzondere samenstelling (kwel). Zeldzame plantensoorten zoals slanke sleutelbloem, goudveil, en knikkend nagelkruid zijn hiervan afhankelijk. Om de waarde van deze bossen te behouden werken Provincie Gelderland, Waterschap Rijn en IJssel gemeente Rheden en Vitens samen aan een oplossing. Het waterschap past de waterhuishouding in de Havikerwaard aan en maakt de sloten ondieper. Aannemingsbedrijf Hoftijzer BV uit Aalten is na de bouwvak begonnen met de werkzaamheden. Voor de winter van 2017/2018 wordt het werk afgerond. De effecten van de maatregelen worden gedurende een periode van vijf jaar gemonitord. Na deze periode beslist de provincie of de genomen maatregelen afdoende zijn of dat er nog extra maatregelen nodig zijn.

Waterschap Rijn en IJssel

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met:

Iwan Reerink
Senior projectleider K3Delta
024 348 88 54
i.reerink@k3delta.nl

Yvonne Kieft
Projectsecretaris K3Delta
024 348 88 53
y.kieft@k3delta.nl

www.k3delta.nl

K3DELTA

